

2015

M. A. Part-I Examination

SANSKRIT

PAPER—II

Full Marks : 100

Time : 4 Hours

The figures in the right hand margin indicate full marks.

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable.

[First Half – 60 Marks]

[Unit-I]

1. अधोनिर्दिष्टेषु सूत्रेषु चतुर्णां व्याख्या कार्या — 3x4
- ऊकालोऽज्झस्वदीर्घप्लुतः
  - तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्
  - वृद्धिरादैच्
  - येन विधिस्तदन्तस्य

(Turn Over)

- e) तस्मिन्निति निदिष्टे पूर्वस्य
f) अनेकाल्शित् सर्वस्य
2. अधो लिखितेषु वचनेषु कस्यचिदेकस्याशयः स्पष्टीक्रियताम् — 8
- a) 'लण्' सूत्रस्थावर्णेन सहोच्चार्यमाणो रेफो रलयोः संज्ञा ।
b) 'नाज्जलौ' इति सावर्ण्यनिषेधो यद्यप्य-क्षरसामान्याधिकानामेव, तथापि हकारस्याकारो न सवर्णः, तत्राप्याकारस्य प्रश्लिष्टत्वात् ।
c) असिद्धं बहिरङ्गमन्तरङ्गे ।

[Unit-II]

3. अधस्तनेषु सूत्रेषु यथेच्छं द्वयोर्व्याख्या कार्या — 3x2
- a) अचो रहाभ्यां द्वे
b) धातोस्तन्निमित्तस्यैव
c) प्लुतप्रगृह्या अचि नित्यम्
d) सरूपाणामेकशेष एक-विभक्तौ
e) सर्वादीनि सर्वनामानि
4. अधो दत्तेषु वचनेषु कस्यचिदेकस्याशयः स्पष्टीक्रियताम् — 6
- a) 'वान्त' इत्यत्र वकारात् 'गौर्युतौ' इत्यत्र छकाराद् वा पूर्वभागे 'लोपो व्योः' इति लोपेन वकारः प्रश्लिष्यते ।
b) 'पुरस्तादपवादन्यायेनेयं वृद्धिः 'एडि पररूपम्' इत्यस्यैव वाधिका, न तु 'ओमाडोश्च' इत्यस्य ।

- c) 'प्रातिपदिक-ग्रहणे लिङ्गविशिष्टस्यापि ग्रहणम्' इत्येव सिद्धे ड्याबग्रहणं ड्याबन्तात्तद्धितो-त्पत्तिर्यथा स्यान् ड्याबभ्यां प्राङ् मा भूदित्येव-मर्थम् ।
5. कयोश्चिद् द्वयोः सन्धि-प्रकारः ससूत्रं प्रदर्शयताम् — 2x2
- a) हर्यनुभवः b) कृष्णैकत्वम्
b) प्रेजते d) गवेन्द्रः
6. कयोश्चिद् द्वयोः साधनप्रक्रिया ससूत्रं प्रदर्शयताम् — 2x2
- a) रामेण, b) रामेषु, c) सर्वे, d) हरयः

[Unit-III]

7. यथेच्छं त्रयाणां सूत्राणां व्याख्या कार्या — 3x3
- a) अनुदात्तङित आत्मनेपदम्
b) शेषात् कर्त्तरि परस्मैपदम्
c) असिद्धवदत्राभात्
d) विधिनिमन्त्रणामन्त्रणाधीष्ट सम्प्रश्नप्रार्थनेषु लिङ्
e) टित आत्मनेपदानां टेरे ।
8. अधो निर्दिष्टासु पङ्क्तिषु कस्याश्चिदेकस्याः व्याख्या कार्या— 5
- a) यद्यप्यन्तरङ्गत्वात् पररूपं न्याय्यम्, तथापि 'यास्' इत्येतस्य इय् इति व्याख्येयम् ।

- b) आमप्रत्ययवत्कृजोऽनुप्रयोगस्य इति सूत्रे कृजग्रहण-सामर्थ्यादनुप्रयोगोऽ-
न्यस्यापीति ज्ञायते ।
- c) आमो मकारस्य नेत्वम् । आस्कासोराम् विधानाज्ज्ञापकात् ।
9. यथेच्छं द्वयोः साधनपद्धतिः ससूत्रं प्रदर्शयताम् — 3x2
- a) भवामि, b) बभूवतुः, c) भवेत्, d) एधन्ते

[Second Half – 40 Marks]

1. यथाभिमतं प्रश्नद्वयस्योत्तरं प्रदेयम् — 15x2
- क) एतिहासिकभाषाविज्ञानम् — इति विषयमवलम्ब्य कश्चन नातिदीर्घः
प्रबन्धः विरच्यताम् ।
- ख) भारोपीयभाषापरिवारस्य भाषागतं वैशिष्ट्यं यथायथम् उपस्थाप्यताम् ।
- ग) ग्रिम्-सूत्रस्य विवेचनं सोदाहरणं प्रस्तूयताम् ।
- घ) अपश्रुतिविषये काचन बृहती टीका लेख्या ।
2. अधोलिखितेषु किमपि द्वयम् अधिकृत्य टिप्पणी लेख्या — 5x2
- क) विषमीकरणम् (Dissimilation)
- ख) विपर्ययः (Metathesis)
- ग) समाक्षरलोपः (Haplology)
- घ) सादृश्यम् (Analogy)

—o—